

Папери покійних діячів.

В падодисті 1924 р. Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові збагатилася цінними надбутком: Вл. П. М. Іжницька подарувала бібліотечі папери і книжки після свого пожеж. Батька, б. редактора "Світа" і довголітнього високозаслуженого редактора "Діла" — Івана Белая.

Папери пок. Ів. Белая — це цілий старанно упорядкований архів цінних матеріалів до історії нашого національного (політичного, культурного — з окрема літературного) життя за ціле майже XIX-те ст. Він складається з історичних актів, друкованих і недрукованих літературних творів і передоцям з переважною перепишкою — листів найважливіших наших покійних і живих іще діячів Галичини. Вел. України, Буковини і на чужині. З історичних актів слід зазначити передовсім матеріали до історії 1848 р. акти "Головної Руської Ради" у Львові та "Руських Рад" у Жолці, Тернополі і Збаражі. А далі: папери відомого галицького історика 1-шої пол. і сер. XIX-го ст. Д. Зубицького, папери вичаїного "галицького діяча пол. XIX-го ст., заст. голови "Головної Руської Ради" 1848—49 рр., Ів. Борисевича, папери заслуженого галицького культурного діяча 70-тих рр. XIX-го ст., першого голови Т-ва ім. Шевченка, К. Сушкевича (до історії "Прогресу", "Руської Бесіди", "Руського Театру"). Накінце — писання і листи діячів XIX—XX вв. а) покійних: Л. Данкевича, А. Могильницького, Б. Ді-

линького, К. Устияновича, Ів. Шараневича, Ст. Качали, Ом. Огоновського, М. Вучинського, В. й О. Барініських, Д. Танчакевича, Ол. Болковського, В. Шухевича, Ол. Стороженка, Ю. Федьковича, М. Драгоманова, Ол. Кониського, Ів. Напольського, Д. Гладилевича, Гр. Купчинича, Р. Сембратовича, Д. Савчука, Н. Кобринської, Ор. Авдикевича, Ст. Онискевича, Е. Ярошинської, К. Телішевського, П. Кирчова, Ст. Патки-Ковалева, М. Павлича, Ів. Франка, Е. Олесницького й ин.; б) живих: Ол. Барініського, Ю. Романчука, М. Грушевського, Т. і Я. Окуницьких, В. Луквич-Левинського, Т. Бордулака, А. Чайківського, Б. Лепкого, П. Карманського, М. Зобкова, В. Шупата; з) Польщі: Ф. Равіти-Гавронського.

Складаючи на сім місці Вл. П. М. Іжницький за її великий дар в імені Бібліотеки Н. Т. ім. Ш. як найшривіший подяку, я не можу не скористатися з нагоди, щоб не звернутися до цілого українського громадянства з горючим закликом і проханням: пасти собі висококультурний акт п. Іжницької за зразок і негайно піти її слідами, пересилаючи до Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка всі папери наших діячів, які в когонебудь зберігаються. З окрема з сє національним обов'язком родни (ближчих і дальших) пок. наших діячів зберегти їх папери і листи.

Скільки тих діячів відійшло від нас в останніх часах — і як мало (нічого майже!) їх паперів передано

в наші бібліотеки і музеї. Хотіли бачити імена тих діячів? Іх — цілий деіон. Де нпр. папери і переписки: Ів. Верхолюського, Ол. Борковського, Д. Тана-евича, Т. Говшкевича, К. Лукашківського, П. Огоновського, Т. Релішського (спомини) Ів. Пулюя, К. Паньківського, В. Кошовського, С. Неліського, Гр. Цеглинського, Е. Олесницького (мисл. дуже цінні спомини — щоденник), о. В. Давидяка, Л. Мартовича, М. Кобринської, о. М. Зубрицького, о. О. Нижанковського, Я. Вєсоловського, Ів. Кивелюка, о. Н. Фоліса, Е. Озаркевича, Л. Опатинського, О. Маркова, В. Дукачича, П. Кирчова, Я. Федорука, В. Ляховського (Кузьми), Р. Сембратовича, о. Ст. Онискевича, Ор. Авдикевича, Ю. Кобилянського, Ол. Мишуги, Ш. Сельського, В. Нагірного, А. Няча, Ст. Патки-Ковалева, С. Ярошевського, Е. Ярошинського, М. Федюшки, Т. Старуха, М. Петринського, О. Кузьмича, Ст. Бонтикевича, А. Коса, Гр. Кузьми, о. Е. Гаврилова, Ів. Левинського, о. Т. Лежубського, о. Ів. Чапельського, А. Гладилевича, Д. Вітовського, М. Василька і т. д. і т. д. Сє тіх наших діячів (і то далеко ще не всі), що померли в останніх часах. А що з паперами і перепискою діячів, що відійшли від нас давніше? Та не тільки родини (ближчі і дальші) вичислених наших діячів мають обов'язок передати рукописну спадщину після них в національну бібліотеку і музеї. Обов'язок такий лежить на всіх, хто тільки стояв в переписці з ними, або в кого зберігалися їх папери. Всі вони мейай негайно передають їх у бібліотеки і музеї. З окрема слід звернути особливу увагу на листи Куліша, Драгоманова і Франка, що зберігаються по різних людях. Бо без збрання й опублікування всієї їх переписки ми ніколи не матимемо повного образу їх осіб.

Переживаємо часи загальної руїни. На наших очах загинуло величезно цінних матеріалів до історії України — давньої, вчорашньої, сьогодишньої. Загинули тому, бо не були аложені в бібліотеки і музеї великих міст, які потерпіли найбільші шкоди — у зберігальних провінції. Тому хоча тепер, коли останки їх ратуємо від загибелі, перелачаючи їх в бібліотеку Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові вул. Чарнецького к. 24.

Ів. Мавцацький.
Упр. Б-ки Н. Т. ім. Ш.

цілим світом посполу із своїми побратимами із Північної Америки.

Правда, і наш нарід повторює собі вже віддана послання: "Боже помози, а ти небоже не лежи!" Тільки, на жаль, він ще щойно мусить учитися належно й доцільно виконувати у своїй життєвій практиці обі різноманітні частини тої своєї словесної мудрости. Бо вони собі вправді взаємно ані не перечать ані не перешкоджають, але у життєвій практиці вони обі мусять передусім одержати доцільне й відповідне собі примінення й відповідну собі доцільну міру й пропорцію. (Якеж аляче поле ділання для всіх благорозумних учителів і душпастирів!). А коли се станеться — а вірно й надіймо-

ся, що прецїнь колись раз станеться, — тоді може й нинішні наші зневірники заспають грішко разом з нами з подивом і захопленням: "Слава во вишних Богу!.."

ПРАКТИЧНІ ПАРУНИ ДЛЯ ПАНЬ

НА ЯЛИНКУ

поручас

по думи абиманних цїнах

ФІРМА 1073 10-10

АНТИ УВЕРА

П'яна, вул. Галицька 10.

ІВАН КРИПЯКЕВИЧ.

В боротьбі з хаосом.

Ким сотворена і чим удержалася велика нація.

Найбільш читаною історичною книжкою у Франції в минулому році була безперечно "Історія Франції" Жакка Бенвіля. Причому який маме в руках, походить із 77 видання — таку популярність добув собі автор протягом одного року! Жак Бенвіль публіцист, не фаховий історик. У вступі він просить читачів дозволити йому пояснити, як він став істориком. У середній школі він не любив історії. Вона лядала на нього нудьгу. Він не міг зрозуміти, чого народи великі, чого билися, забували і минали. Історія була для нього рядом драм без розв'язки. Колиж він дозрів, почув потребу знайти якусь провідну лінію у минулому, почав студіювати історію для самого себе, щоб її зрозуміти, і так він зитворив собі свою концепцію історії. "Се концепція проста, — тонеція здорового розуму ("bon sens"). Далічого оцінювати життя якоїсь країни по їїним правилам як життя родини? І Бенвіль показує чятецькі прості правила.

Не легко в мисти народи, — не легко було заснувати й утримати

таку державу як держава французька. Потреба було цілих століть змагати і зусиль одних і полків, щоб здобути державу її основи. Говорять нерас, що Франція, країна богата, родюча, мусіла видати великий народ. Се неправда — беремо вислід за причину. Не Франція андала Французів, а Французи створили Францію. Французька держава се діло людської руки. Франція се таір *intelligente* і *volonté*.

Кому завдачує Франція свою цивілізацію? Кому завдачує Француз, що став тим, чим вони є? Передусім римському завоюванню. Цезар був жорстокий, безоглядий, мечем і огнем ширив цивілізацію серед предків французького народу. Але Цезарові завдачує Франція, що не залишилася на низькій ступні галійської епохи, а ввійшла в обсяг культурного світа. Римляне се розуміли; Тацит пише в котрому місці: "Позуваймо, що Римові не повелася його підбоді, — вислідом того було не що инше, а хаос серед усіх народів світа". Франція п'ять століть користувалася до розітв'ї "римського мира", під римською адміністрацією дійшла до добробуту, римська влада захищала у ній ідею права і порядку. Християнство, також риховане на традиції Риму, скріпило ще ті адорелі піваліани. У хаосі епохи мандрівки Франція ввійшла вже в свою організацію; без труду висидювала і Франція і Нор-

манія, — ваяла від них свіжу кров, але не затопила свої цивілізації.

На одмічених по Римі ідеях ладу й авторитету ставить державу будову французька монархія. Французьку політику характеризує незвичайний реалізм, адорелій розум. Визначаються ним уже перші Капетинги.

Іти вперед крок за кроком, обережно, кожний здобуток закріплювати, рахувати кожний грїш, берегтися неоправданих амбіцій і химерних підприємств — се їх засади. Капетинги були реалістами, вони *здавали собі славу із своїх сил*.

Але монархія ніколи не тратить з очей головної мети — укріпити державу, зробити її сильною, богатою, єдинити внутрішню, утримати лад у внутрі, забезпечити на заперх від ворогів.

Особливож усталення внутрішнього ладу й порядку — се головний ановат, що переходить у королівському роді з батька на сина. У Франції все були анархічні елементи, більше було їх може ніж де инде, — і вони раз-у-раз зривалися до боротьби з авторитетом держави. І князі крови і шляхта і міщанство і сектанти — різні верстви і партії кидалися на державу і її представників, монархію, — намагалися підірвати її значіння, зруйнувати її та осангити свої егоїстичні класові і партійні цілі. Сі різномодні революційні рухи сьогодні заховають нас нерас енергією.

розмахом, красою, своїм романтизмом, але в дійсності вони становлять *нищити країну і матеріально і культурно*. Пробити народоправства були у Франції неадичні: Генеральні Стани адескредитувалися самі, бо не думали про публічне добро; Велика Революція виказала "жорстоку неадичність створення аляди". Всі ті замішанки коштували Францію богато і все нарешті монархія мусіла лічити кровані рани.

Як є все добре в державі? пише Людовик XIV в інструкції для свого наслідника, "легко забуваються безмежні добра, які втворює королівство, — добувається тільки те, що королі добули для себе; людина з природи є амбітна і підкорлива, не хоче погодитися з тим, що хтось другий має йому приказувати, — аж власні біді переконає її, що се є потрібне". Так говорить могутий "Король-Сонце", один з тих, що саїдомом і консеквенцією поборював хаос, щоб створити велич Франції — але се також були і є думки французького громадянства. У давній спадщині по Римі Француз має глибоке почуття потреби ладу і влади. Під всіма видами на всіх ділянках Франція любить, Франція цїнить лад і те, що її сей лад забезпечує: авторитет.

І в сьому Жак Бенвіль бачить *адорелій розум французької нації і французької історії*.

* Jacques Benoit: Histoire de France. Paris, Payot Edition.

Вся коляда на „Рідну Школу“!

Клядуйте і щедруйте тільки на „Рідну Школу“, бож це дні „Рідної Школи“!

Кожда громада, кожда читальня, чи инше Товариство, кожда українська одиниця

мусить і нагоди коляди дати більшу жертву на „Рідну Школу“.

Ділами покажім, що ми варта, бож „віра без діл мертва є“!

Сповняючи всі гуртом і кождий зокрема цей найсвятійший обов'язок супроти „Рідної Школи“, доказуємо, що ми дисциплінована нація, яка має право на самостійне життя!

Лишіть і пересилайте гроші чеками УПТ-аа або переказами на адресу;

„Українське Педагогічне Товариство“ Львів, Ринок ч. 10, II. поверх.

Нездійснений союз.

Ревелляції „Еккера“. — Принципиальне становище Англії. — Різниця державних інтересів.

У справі конфлікту щодо опорожнення німецької кольонської території Англією ми згадували про сенсаційні ревелляції паризького деніка „Еккер“, який оголосив частину довірливих розмов між представниками Англії та Франції. Ці ревелляції мають незвичайну вагу, тому, що кидали поже світло на труднощі порозуміння Франції з Англією в справі оборонного союзу проти Німеччини.

Маючи перед собою протокол потайних розмов між Ерріо та Мек-Донельдом у Чекерс (дня 21. червня 1924 р.), дізнаємось про широкі застави англ. прем'єра, що всі його експерти, морські, військові та воздушні, з міністерства закор. справ, є проти трактату взаємної гарантії. Такий трактат домагався би незвичайного зміщення збройної сили Англії. Мек-Донельд, щоб задовольнити Францію, мусів би зголосити на пропозицію, яку відкинув Льюїс Джордж у Кан (Cannes), а це було би неможливо з огляду на опозицію партії Л. Джорджа в парламенті.

Наслідком розмов у Чекерс була угода обох держав передати цю справу і інші, пов'язані з нею, на сецію Ліги Націй. Чи прийшли до алади консервативні зміни у деякому основному питанні франко-англійського союзу? Розмови Чемберлена з Ерріо давали би привід до висновку, що так. Оскільки такий логіка є хибний. Мотиви, які наклали Англії стриматись від пропонуваного договору є вислідком природного державного становища Англії. Пригадаймо, що консервативний кабінет Бонар Льюїс відкинув у 1922 р. франц. пропозиції поширення військового порозуміння.

Суть справи в тому, що Англія не хоче протягати свого пакту на безпеку Польщі. Як довго проблема булхих російських територій і Німеччини є у плані стані, доти Англія хоче мати вільні руки на випадок збройного конфлікту. Цим становищем треба пояснити невпинно відновлювані спроби приборкання імперіалістичних зазіхань Німеччини і революційної стихії, що йде від РСР. З огляду на різницю географічного положення, Франція та Англія не глядять одиноким на справу безпеки; Англія стежить більше за непевним всесвітнім морем, Франція за європейським суходолом.

Не дивно, що справа такого союзу може ще відроджуватись у різних формах, тому, що кожна з актуальних справ європейської політики є нині з нею пов'язана: і розбродження Німеччини, і нав'язання економічно-дипломатичних зв'язків з РСР, і загроза втрачання позавропейських колоній, і т. д. Покищо запропонований Лігою Націй мировий суд (арбітраж) на випадок воєнного конфлікту — щодо якого Англія вагається і має наразитись на своїми домініями — має заступити двох-і трьохдержавний союз.

„Конкордат“ з православною церквою.

Поруч конкордату між Польщею і Римом в справі положення католицької церкви, який саме тепер доводить до успішного кінця проф. Ст. Грабський у Ватикані, починається говорити і про „конкордат“ між польським урядом і православною церквою під Польщею.

Перед кількома днями подали ми скарги і жалі митр. Діонізія перед обома прем'єрами в Польщі на упередження і нагілку на православну церкву. Очевидно, поки-що скінчилося на тому, що оба прем'єри, Грабський і Тугут, уважно вислухали Діонізієвих доповідей, і... після того поширилася чутка про уступлення найвищого єрарха правосл. церкви під Польщею.

Митроп. Діонізії вимагав, щоб положення православної церкви було улагоджене законодавчим шляхом та щоб польська влада зрівняла її в правах з католицькою церквою. Цю справу оба прем'єри поминали мовчанкою, але за те зайнялася „конкордатом“ з православною церквою... „Хієна“, яка — до речі кажучи — вже віддавна кермує справами всіх релігійних культів і їх організацій в Польщі sub specie „уніфікації“, себто польонізації і створення з них знаряддя польської політики.

В „Слові Польскім“ заваляся стаття — відповідь на вимоги і претенсії митр. Діонізія. Отже „Хієна“ заявляється за „конкордатом“ з православною церквою на таких основах: Православна церква не лише de facto, але й de iure мусить поглибити свою „автокефальність“, себто мусить стати в становище безоглядності й безапеляційної залежності від польських адміністративних чинників. Найвищий єрарх правосл. церкви в Польщі не сміє московському чи іншому патріархатові чи взагалі кому-небудь посилати звітів або інформацій про положення православної церкви. Не вільно згадувати в богослужіннях московського патріарха Тихона, ані нішого зверхника іншої східної церкви.

Всі відносини між правосл. церквою в Польщі і якою небудь іншою східною церквою можуть відбуватись виключно через відповідне бюро при міністерстві освіти й віроісповідань. З огляду на те, що визнаючи православ'я в Польщі належать до кількох мовних груп, між якими російська є найслабша, тому слід усунути російську мову з церковної адміністрації, шкільництва і обрядів і заступити її у всіх тих ділянках державною мовою. Особливо польська мова повинна бути введена у викладах правосл. богословського факультету, який повинен бути створений при варшавському університеті. Взагалі в справі виховання будучих кадрів православної духовенства польська влада мусить мати виключну компетенцію. Визначення митрополії, єпархій і парохій повинно бути достаточне, але правосл. духовенство не може претендувати на краще визначення, ніж в католицькій церкві. Більшість правосл. церков та їх рухоме й нерухоме майно це власність колишніх католицьких (греко-католицьких — Ред.) дієцезій, парохій і монастирів, яка повинна в цілості вернути до католицьких посідачів (але до римо-католицьких, а не греко-католицьких. — Ред.) Адміністративний устрій правосл. церкви і її відносини до влади слід зорувати на устрою і таких же відносинах в Румунії, Греції, Болгарії й Югославії. Взагалі виступ митр. Діонізія треба використати для упорядкування відносин правосл. церкви по лінії її повного підчинення польській адміністративній владі під кожним оглядом...

Поки-що обмежуємося поданням змісту цих великих цікавих намагань польських чинників у відношенні до правосл. церкви. В найближчому часі ще вернемо до цієї теми. Сьогодні зазначимо лише, що такий „конкордат“ являється найоригінальнішим „конкордатом“ зі всіх конкордатів.

М. Ч.

18,2%, Українців, 5,8% Росіян, 0,9%, Литовців, 7,3% Німців, 11,3% Жидів, 0,9% інших (стр. 228). Соборський подав числа мешканців не-польських народностей. Павловський подав Українців на око-ло 4,7 міль, 2 міль Жидів, 0,9 міль Білорусинів, око-ло 1 міль Німців (без Гор. Шлеська). (Стр. 44).

Вкінці на думку Суйковського число Поляків виносить 24 міль, з того на етнографічній території 6,800, на українсько-литовських і білоруських землях 3 міль, 800 тис. і стількиж на чужині.

І будь з того всього мудрий!

Та ми якось то видикаємо, що що буде з українською дитиною або хотів би з учителем, як ми опираючись на найновіше польське кураторію львівського поручене йому виданням подав, що Поляків в польській державі є не багато більше, як половина коли його шеф-куратор в своїй підручнику твердить, що Поляків становлять більш чим 2/3 загалу мешканців.

Чому та статистика така нещасна, читач певне сам догадається — те щоб не було ніякого сумніву, подано відповідний викидок з Соборського, а тоді кожний прозирне, що що йому конче треба було за-мислити 68,6% Поляків в Польщі. Отже читасмо: Не є Польща державою вповні одношліною під національним оглядом в тій мірі як Італія або Франція, але навіж, що творить державу, становить більше чим 2/3 загалу мешканців супроти меншостей, що розпадаються на кілька різних груп етнічних: не можна отже Річпосполитой назвати державою „народностей“ (narodowościowa). (Стр. 75).

Ось де собака погребана.

Щоб ми могли Польщу назвати „народовою“, національною державою, треба відповідно спрарувати статистику. Та і са не пома-гає, бо крути-верти, а такі навіть згідно з статистикою Соборського го-ді назвати державу, хоч би лише з числом 31,4% чужого населення „народовою“ польською державою, бо все вона такі є мішана під огля-дом національним.

А що аже й сказати, коли вати під увагу, що в тій державі є по обчисленням польського кураторіє шкільною припорученого виданням 45,5 (сорок п'ять і пів) відсотків непольського населення.

Кілько їх є справді?

із секретів польської статистики.

Кілько є Поляків на світі і який є склад населення Польщі. Се не так легко знати.

Підручник географії Польщі проф. Ст. Павловського, виданий 1921 р., начислив їх на землях нею занятих на лиш 20 міль, а разом з заморською і сезонною еміграцією на око-ло 25 мільонів (стор. 44).

Куратор Соборський в своїй географії Польщі з 1924 р. зніва пише, що число мешканців, що признаються до польської народності (не знати тільки чи з доброї волі!) виносить в цілій польській державі 18,779,000 мешканців (стор. 74), а крім сього начислює 8 міль Поляків поза її межами в цілій світі, разом отже виходило би око-ло 27 міль, значить о 2 міль більше ніж у Павловського, хоча в самій Польщі після захвату Со-

борського, Поляків є менше, за те більше за границею, як подав Павловський. Вкінці в календарнику „Іскри“ виданім на 1924/25 для молоді, начислено Поляків всього 19 мільонів (стор. 188). Додати треба, що се число подане в уступі „Раса і народи світа“, отже як загальне число всіх Поляків на світі. Принагідно згадаємо, що Українців (під іменем Русинів) начислено там же 33 міль. Не завадить згадати, що підручник Павловського і „Іскри“ вишли з тої самої фірми, а саме „Ксьонжкіні“, акц. спілки, товариства польських учителів шкіль середніх і вищих у Львові.

Процентова виносить Поляків на думку Соборського 68% загалу населення Польщі, натомиць „Іскри“ в уступі: Стосунки народowościowe в Польщі подано 55,5% Поляків,

Українська книгарня і антикварія

Львів, вул. Рутенського 22.

порукає свого видавця:

1. Франка: Лис Микита	0-00
Колі що звірі розсарили	4-40
4 частини	2-00
Коваль Басця	1-50
Абу Касимові калі	1-50
К. Грашевський: По дорозі в Сиджам	0-80
На скелі всі красні й заграйні видання	1-10

БОГДАН ЛЕПКИН.

Святий Вечір.

Двадцять четвертого. Коротко днина
Сніжилось, вже вогно у війні,
Пощо спити? Вечірня година
Най довжину нагадує мина...

Галуз' село, захоплене в ярості,
Немов за пасткою в Бога, спить.
Вина, мороз, лиш дим, як по шкороу
Звід стріх плазуть і вітру біжить.

Місний туман снується по долині,
Тоді сніжок, як лебедий пух.
Най мороз який мороз там нині?
Говорять парубок, що вісє дідусь.

А на збегду худобі сімь дати
І в жолуб коням виняти обрід
В ріданку німь вони будуть казати,
Чи довгий нам Господь судив ще віт.

Зовсім лопату й відорни від хата
Хоч трохи сніг, (алеж паде — паде!),
А першої зони ще не видати?
Ні одної не бачи в ниді.

Вечірять час. Показате всіх у хату,
І чалить теж! Чи в кросфору й від?
Говори ви?.. Усе тотож, тату!
І ділено все зготовлене як снід.

Частенько сірять. Натікаю чатиня
За обрідом, — нахото гарно снід
Обрусом блага. Хата, як святиця,
А снід немаче жертвенний присти.

Горять сніжки. Далеко від нас снується,
Земля немаче пахне від столем,
Так радісно у гудях серце бється,
І світ цілий зготується нибі сном.

Щоби дітей ми розуму навчили
І довели їх вперто від віночі,
Тоді для нас спокійної моголи
І похита незлої — кінця.

Бажання... Ябди з них одна десята,
Або хоч сотка часті здійснюється нам,
Життя було би як різдвяний святко
І як танок докола райських брм.

Та що казати... Ось вже і борці даяться,
І руба й голубі! Усі кругом
Сидять, блакості, довг сон ім снується
І діленість зготується за сном.

А дити казати. Шукають в сімь
Орхія. Хто знайде з них золотий
Той буде в домі, нибі на коліні
У мамі... Я знайшов орх — кустий.

Сторі жартунок. Довжину загади.
Вгадай тих, що іх уже нема,
І голови над снід похилили,
Моя журтяться. А на дворі зима.

Візьмемо вітер зимний і снігами
Заснує дожджу до воріт
Цивилізація, — нибі воляж нибі нибі
Останній хоч зарплати снід.

Як знамо і... Та годі снується,
Вже від віночі стоїть коханий,
А що мороз, так ласкує іх до хата,
Давно іх обрід і медяний.

„Небо і земля“. Давно родить сніг,
Найшло іх новий сніг, новий див,
І нибі хата нибі парод дитала
І з нибію знімається в простір.

Летить до неба з вітром в перетоні,
Там де нибі, мрі, благодать. —
Аж на дивчати відізнається дивчати, —
Пора до церкви! Треба нам встановити.

Зібрався, німа... Так відійшло мина
В нибію, талій, віночі храм,
Та хоч воно, як в морі нотонує,
Во вік його не позавбути нам.

Летять літа з бідою в перетоні,
І знов Різдво над берегом чужим,
Та я в думі все чую ті дивчати,
Що снується іх ще хлопчиком мина.

Діюють мені, дають мені з дивчати
За церквою на протворі крутім,
Най чую я шмє рідної ящі,
Най бачу в сніг, бачу сніг дим.

Нема ніщо над сложили діти,
Над жолубами привітати хили,
Ужатиєм богатіє узором,
Чи найдовжшій із всіх перем.

Варин — Бане.

В. ВАРАНОВА.

Обєднання національних сил.

В боротьбі за національний ідеал принесли ми стільки жертв в людях і майні, що у всіх європейських народів хіба одні Серби можуть нам дорівняти під тим оглядом. Сотки тисяч трупів і господарська руїна — всі безмежні жертви не вбили, правда, нашого національного духа і нашого національного ідеалу, однак значно причинилися — на жалі — до нашого розєднання у нашій національній таборі.

Повоєнне лихоліття, яке ще й тепер переживаємо, має ще очевидні й інші причини. Головною з них це душевний стан, стан певної душевної недуги — т. зв. повоєнної психози, яка у великій мірі поширилася серед нашої інтелігенції. У нас проявляється вона в тім, що винуватців нашого нинішнього лихоліття шукаємо все тільки серед наших давніших і сучасних провідників і виключно тільки на них стараємося звалити всю вину за всі нещастя, що постigli наш наріє. Не шукаємо кімь на цю небезпечну недугу, тільки ці даліше втонимо наші душевні рани.

Наша громадянська життя під цю пору без сумніву дуже нездорове. Метушня поглядів, партійна гризня, розітнє наротчих сил — прояви і наслідки цієї недуги — виходять на очевидну користь наших противників. Брак довіри до національного проводу спричиняє байдужість, а ця знов розлита нелад в національній організації, або й убиває саму організацію. Ми сідкаємо значного поширення безідейності і безхарактерності, а що найменше байдужості до публичних справ, навіть в тих кругах і околицях, де ще недавно був національний авторитет, була віра в наші національні сили, а що головне — охота до жертв для нашої загальної справи.

Нині замість реальної роботи, замість лікування душевних і фізичних ран, все ще втрюючі — відвиннуто партійну сварню а навіть сварні і розбіжності у доні одної і той самої партії. Памують даліше міжособисті і приклад нашої історії — книжкої, козачкої і найновішої не багато нас навчає про вагу обєднання наших сил. Мабуть мало ачить нас приклад інших народів — хоч би сучасних Німців, що стремлять зі шпором до ліпшим успіхом до консолідації своїх національних сил, а створенню кооперації некрайних політичних партій.

А обєднання наших сил нашою думкою національною можливе не тільки у нас в Галичині, але і разом з нами на всіх українських землях, що опинилися під Версальською догодою в Версалью і Рині та рішенню Ради амбасадорів в Парижі а дня 14. марта 1923 р. Вправді всіюди тепер дуже велику роллю відіграє соціальне питання, однак це питання не нехтує питання національного.

У нас таке згуртування чи як кажеться консолідація сил у формі певної співпраці — тим більше — можлива, а в національній інтересі навіть приказана, що в нас нема практичної різниці у світогляді поодиноких політичних партій і нема майже ніякої тактичної різниці в поведінці партій супроти нашого спільного противника. Треба тільки доброї волі, менше партійної чи гурткової зазвистості і фальшивих амбіцій поодиноких людей а більше відчуття великої грози сучасного положення нашого народу в межах теперішньої Польщі. Одна національна думка — повинна обєднати всі українські території. Коли зважимо, що на наших західних окраїнах опинилося 8 мільйонів нашого населення під Польською — чужою владою! А коли буде вона як сідь організована, тоді нічого нам

боятися хоч і як сильного противника.

Невдачам, що були досі у спробах нашого політичного обєднання в останніх часах, не треба зражуватися. Добре діло все це дуже важко.

Нічого нам зражуватися! Не сміємо вважати за річ неадійсним політичне згуртування, хочби у формі певної плянкової співпраці на однім

Треба все і всіюди ширити думку про невідкладну потребу такого обєднання. Не можемо устатувати з цим заманям, хоч би ще раз і другий справа не вдалася. Спільна гроза дається усунути тільки спільними силами.

За опанування села.

На території всього Радянського Союзу відбулися нові вибори до т. зв. низових установ (сілрад). Відбулися вони на основі нового декрету, що мав втягнути до тих установ і широкі позапартійні маси.

І щож виявилось? Участь у виборах збільшилася, але дуже незначно. На Україні наприклад тільки на 10 відсотків. Подекуди виборців теороризували комуністи. На загаль комуністи провалилися. А не зважаючи на незначне збільшення виборців, подекуди була застрашана виборча абстиненція саме середняцьких позапартійних елементів.

По такому вислілі виборів вдарилла преса в дивний тон. Бо ось Стеклов, один з найвизначніших московських публіцистів написав у „Ізвестіях“ таке: „голоси віддані на комуністів можна витати тільки в тому випадку, коли їх відданю добровільно і безпримусу“. Якщо це було навпаки, то треба попроситися а ієсно опанування села. Застрашана виборча абстиненція то деяких округах і голоси деяких безпартійних про те, що при виборах були навузичтї а боку місцевих комуністів, заставили пресу вдарити в тон ревілі виборів, а що найменше уневажнення їх в деяких округах.

І дійсно 30. грудня 1924 р. позавис декрет президії Всесоюзного Центрального Виконавчого комітету, яким доручено всім виконкомам усіх республік перевести нові вибори у всіх випадках, де при відбутих шойно виборах устанавлено аномально низький відсоток участі виборців у них або факти надужиття.

Та на цьому не кінець, бо ось другий визначний большевицький публіцист Бухарін заговорив навіть про те, щооби запровадити інститут безпартійних „сілкорів“. Чому? — Тому, що всі партійні сілські кореспонденти ніколи не пишуть безсторонно, ніколи не подають правди, а підмазують все комуністичним сосом у виді демократичної фразеології та бажують таким чином догодити владі і партії. Безпартійні кореспонденти напевно інформуватимуть безсторонно і правдиво.

Попри все те утворено при Центральному Виконкомі СРСР, т. зв. „нараду для справ радянського будівництва“. Метою тої нової установи має бути „пригагнення якнайширших мас безпартійних робітників і селян як мушин так і жінок до праці біля радянського будівництва і анування їх на відповідальні радянські становища та викраєння — таким чином народнього господарства — на основі силки робітничої класи зі селянством“. Так каже востанова про „нараду“.

Практичної пяді, як перевести це обєднання, ячодою, бо це не мета моїх нинішніх радків. Хоту ліпше причинитися до своїм скромним силам до піддажки незломного душевного перекання про потребу обєднання нашої сїд на політичному фронті

Своє завдання в данім випадку мусить сповнити і ячє свідоме жіноцтво. Нехай воно у своїх гуртах і в середовищі своєї партійної і громадянської діяльності ширить думку про потребу нашого національного обєднання, через що зробіть багато для нашої загальнонародньої справи.

Ця велика мета названої установи зовсім не переізджає обєднанні, що в „нараті“ засїдають самі комуністи і не видно а нії ні оного безпартійного. Отже не самі комуністи розважатиуть у тії новій установі проблему „теоретичної одностійності класових інтересів пролеторіату і селянства та практичного їх конфлікту“. Всі ці заходи доказують, що село стоїть на політичній муром, якого нік не можуть пробити стрільня комуністичної зброї. Село аперте, а комуністи хочуть за всяку ціну ту апертність зломити. Через те й уневажнювання виборів там, де була надто велика абстиненція, через те й окрема установка для втягнення селян до радянського будівництва. Всесоюзний староста Калінін пише про цю справу так: „ніколи не можна липати без уваги обєднанні, що союзник робітничої класи (селянство) має предмет піддавання впливам не тільки комуністичної партії але й дрібнобуржуазних партій. Щоби виділити селянство від тої недуги, на це потрібна виключно та незвичайна амїла тактика нашої партії на селі а зокрема незвичайно амїле проведення партійних директив про працю між селянством“.

Як бачимо, то до селянства беруться не на жарт. Воно їм необхідне як сила. Його треба зєднати не тільки для радянського будівництва, але й для тої боротьби, яка усміхається комуністам із буржуазією всього світу. Тепер при наладженій знаменитого внутрішньополітичної армії ДПУ легко є виконувати диктатуру горстки незсотками жіноцї. На жалі та політична армія червоної поліції а увязнена сажин тільки нутром союзу. Поза його межі на поле боротьби вона йти не може, бо й ніхто не заступити при обороні диктатури в нутрі.

На фронті, в даному випадку не організований Англією протикомуністичний фронт необхідна маса і сила. Коли маса не буде віддана комунізмом, то вона не буде представляти собою ніякої сили. І ось тому то комуністи завзялися опанувати усю масу. І тому то вони готові навіть на деякі жертви а боку партії саме в імє позискання симпатії селянських мас. Ті жертви можуть бути аж завеликими для партії, коли напавду всі безпартійна маса рушиться і заінтересується радянським будівництвом. Але небезпеки для комунізму не може бути з того ніякої, бо комуністи розпоряджають достаточною силою для кожодоласного збереження диктатури в часі миру. Інша справа в часі війни. І ось саме для війни роблять комуністи союз з селом.

в. м.

Український Піємонт.

I.

На впливом народницьких ідей XIX ст. серед українського громадянства виробився погляд, що маюло що не всі суть української народної мови. Народна мова стала в нас просто синонімом нації. Українська нація починається кристалізувати адистиве шойно тоді, коли в певних ділянках її життя (література, школа, церква, дім і т. д.) починає адобувати собі права українська народна мова. Дуже яскраво можна бачити це передовсім на українській літературі. З оживлення з кінцем XVIII-го і в XIX-тм ст. в українській письменстві української народної мови — це по загальній думці поняттям у нас — *національне відродження України*. Котляревський і його наслідники по перу — на В. Україні, Шашкевич і т. д. — у Галичині, Федькович — на Буковині, се не тільки визначні письменники України XVIII—XIX вв. — се творці української нації як такої. Словом: українська народна мова се найкраща еманация України як нації, се — сама українська нація.

Зі становина такого звикли жити в нас не тільки на XVIII—XIX вв. Контерій такий ми прикладемо часто-густо також і до давніших та найдавнішого періоду історії України, називаючи їх „жертвами“, національними і т. п., якщо не пропавшими в історичнім житті нашої нації.

Зі становина такого дивимося й сьогодні ми й сучасний момент. Обмеження чи нівечення прав української мови на одних українських землях — з одного боку, і феоіальна т. зв. українізація на других — з другого, грають в наших настроях і орієнтаціях головну, рішучу роль. Головні і рішучі — тому, що доля і нездолю української мови ідентифікують у нас знопа з суттю української нації як такої.

Дуже вимоглим свідомим такого власне ідентифікація в нас мови і нації є поспішне джидування в останніх часах провідної лосі

ролі Галичини в формуванні української нації. Вел. Україна українизується — кажуть. Галичина отже як Піємонт України починає свою роль. І Піємонт сей переносять уже на Рад. Україну.

Не треба, здається, тратити багато слів на те, щоб доказати помилковість такого погляду. Нація, це не мова народу ані його література. Вистане оказати тільки на народи, які не мають своєї народної мови (напр. Ірляндці, Жиди), а які всеж таки є дуже сильно скрісталізованими *націями*. Багато сильніші деколи, ніж неонин великий числом народ, що має свою народну мову і чималу літературу.

Щож таке в дійсності нація? В чім її суть?

Нація се громада людей, що об'єднана спільним минулим, що свідомо сього минулого та що до того минулого налязує своє сучасне.

Отже суть нації — в її минулому: в її історії, в її історичній свідомості, в її історичній традиції і тягlosti.

II.

Як жеж справа ця представляється в нас, на Україні?

Коли кинемо оком на ціле минуле України на простязі його тисячеліття, то передовсім яроко звертає на себе нашу увагу один безперечний факт: вершок, кульмінаційний пункт українська нація як *нація* досягнула вже на самім початку свого історичного життя.

Тоді — і тільки тоді — ми мали передовсім свою могутню державу — імперію, що своїми границями обіймала всі (без винятку) українські етнографічні території. Тоді — і тільки тоді — ми були познорозвинути, незалежним господарем на всіх своїх землях. Тоді — і тільки тоді — ми стояли серед державних націй Європи як нація рівнозначна і рівновартна з иними. Се безперечно найкращий період в житті нашої нації взагалі, період, в яким вона була нацією в повнім значенні сього слова. Все, що мали найкращого описати, не можна пізнати навіть з зазначенням вище великодержавним періодом нашої історії.

Зрозуміла річ, що традиції про отсей найсвітліший період нашої історії повинні становити основний фундаментальний камінь, на яким опиралася ціла концепція української нації як *нації*. Свідомість сього великодержавного періоду в нашім житті повинна залишити глибокі сліди в нашій національній психології. Тяглість дум і мрій, що їх у своїй національній і політичній далекості леліали й які пробували навіть реалізувати наші великі пращурі *тоді* (напр. їх боротьба за Чорне Море і вихід із нього, їх змагання за природні границі України на Заході і на Сході, їх культурний фронт до Європи і т. д.), повинні також бути слідами в нашій національній ідеології.

На превеликий жаль однак — так іше не є.

Згаданий вже найсвітліший період нашої історії не то що не знає у нашій національній свідомості належного йому відповідно до його значіння місця, але ми в більшості майже зовсім забули про нього.

Забула його основно передовсім Наддніпрянщина. Там на зміну старій українській державі — імперії X—XIII вв. прийшло довголітнє шамотання Козаччини XVI—XVIII вв., яке затерло зовсім традиції попереднього періоду нашої історії, та яке на певний час притягнуло до себе всю увагу тогочасних і пізніших наддніпрянських поколінь. Серед згаданого козацького шамотання як метеор за поміж безлічи доїбних світл заблєсла Хмельниччина — найсвітліший епізод в козацькім періоді історії України. Та епізод сей — тільки тїнь великодержавного періоду нашої історії X—XIV вв.

А після Козаччини прийшов там новий, ще глибший національно-політичний занепад у XVIII—XIX вв. — занепад, коли забуваються національно-політичні традиції навіть Козаччини і коли всю суть нації починають вбачати вже тільки у... *наполній мові*.

Дещо инакше справа ся представляє на західних українських землях, зокрема — у Галичині.

Як відомо, після упадку старої української держави над Дніпром українське національно-державне традиції *переймає* Галичина та плеас

їх палі. Тут, над Дністром і над Бугом повстає нова українська держава, навіть більш уже диференційована та скрісталізована під національним оглядом, яка проіснувала до пол. XIV ст.

Та хоч стара Галицько-Волинська Держава одно століття пізніше також азнала долі старої Київської Держави, то державницькі традиції на західних українських землях, зокрема в Галичині, не затерлися так основно, як на Наддніпрянщині. Вони являть час залишалися тут живими. Виявилось се напр. дуже наглядно в пол. XVII ст., підчас Хмельниччини, коли головного героя-державника та найвишайшійших помічників його дала Наддніпрянщині саме західні українські землі. І згадані традиції залишилися тут іше живими аж по нинішній день: серед народу (перекази), в літературі (теми), в історично-державницькій психіці навіть їх населення.

III.

Вище згадав я вже, що під враженням тав. українізації на Рад. Україні в нас дехто думав вже про ліквідацію ролі Галичини як Піємонта України та про перекинення його на Рад. Україну.

Ліквідація така, як бачили ми вище, булаб однак однозначна з резигнацією з найважнішого, що становить *суть нації*: з найкращих історичних традицій нашої історії, які майже зовсім забулі на Наддніпрянщині, а які ще живі в Галичині.

Та крім сказаного вище слід узяти під увагу ще иний момент.

Саме тепер, на наших очах, на В. Україні йде процес, що дуже нагадує процес, який мав місце аж раз в її історії, а саме після упадку старої Київської Держави X—XII вв. провів *повного звизання завдяки з своїм власним минулим* — звязка, як ми бачили, і без того дуже і дуже слаба.

Українська *національна* (передреволюційна) література (красна і наукова, місцева і галицька) на Рад. Україні майже зовсім *проєкцйована*, а на її місце твориться поспішно нова література з інтернаціонально-класовою ідеологією. Українських книжок, навіть наукових, видаваних нині у Галичині та на еміграції, на Рад. Україну зовсім

ДЖЕРОМ Ч. ДЖЕРОМ

Чи скасувати Різдвяні свята?

На вулиці зустрів я свого приятеля Б., страшенно зайнятого редактора по газетах та журналах. — Галлю! — кличе до мене — Я розписую у своїй газеті анкету на тему: „Чи слід скасувати Різдвяні свята?“ Може ти дещо напишеш про це.

— Ні — відповів я ршуче. — Про Різдво не напишу нічого. Можеш догадатись від мене якогось допелу про комінгара або якоїсь дуже неоричної дїтваської уваги тро неба, або якусь собачу історію, яку повірив би непосічний ч-тат — щодо цього ршого ми можемо дійти до згоди. Але на тему „Різдво“ — хочу на цей раз відпочити.

— Я не роблю тобі з цього тороу — сказав він, — якщо Різдвяні св-та тобі так дуже дошудили, як мені. Коли лише вперлось в Різдвенім числом і до якогось червня матиму в редакції спокій з Різдвом, усе знову почнеться наново. Уже ині домашні отрати зроджують тяжчево на фунта більше. Моя дорога жіночка відкладає гроші, щоб купити мені якийсь дорогий дарунок якого я собі не бажаю. На мою гадку, ці дарунки це найгіршіше різдвяне лихо. Ейма дасть мені власноручну акварелю; за вона робить що-річно. Я й не авертав би ніде ніякої уваги, якщо вона не жала би про-

тєнсій, щоб такий образ повісити у кімнаті. Чи ти бачив колинебудь акварелі моєї тіточної сестри Еми?

— Здається, що так — відповів я. — Тут нема ніякого „здається“.

Цього рока акварель забута не можна. Наміщо людиска роблять такі річі? Навть аматори починні магі трохи розуму. Ця річ висить у моїм коридорі; я повісив її там, бо там темно. Це ж твоє називається „Мрійниця“. Колиб вона назвала це „Інфлюенцою“ — то я ще міг би його зрозуміти. Я питав її, звідкіля вона взяла ідею до цього образу, а вона розсміла мене, що одного вечора в місті Норфольк бачила таке небо. Малий Боже! чому вона не запліючила тоді очей або не втекла і не заховавалась за завісу від свого ліжка? Колиб я побачив у Норфольк таке небо то я вепічався б до Лондону найближчим потягом. Бідна дичина невина в тому, що б я їй такі річі, але нав що їх малює?

— Миларство є для легких влад дихотро-потребою — пояснив я.

— Добре, але чому вона робить з цього дарунок мені?

На нея не міг уже наїти відповіди. — Лодє неваж дають собі такі ідіотські дарунки! — обалавав він далі. — О одного разу я сказав, що хотів би мати том поезії Теннісона. Це так моя родина принагідно добула з мене таке признання. Я не хотів, щоб мені ченебудь давали, але Теннісон був чимсь, проти чого я найменше протестував би. Четверо їх склалось разом і купили мені збірні твори Теннісона в 12 томах, ілюстрованих, з колюванням фото-

графіями. І гадали, що зробили добре. Коли згадати комує про книжку на тютюн, він дарочче нам шлюковий мішочок, з мережаними кятками, куди можна покласти фунт тютюну. Хто хотів би його вжити мусів би оперезати його ремінем. Можеш мені вірити або ні — я маю осямітний халат мережаний незабудьками та метеликами. Щодо мене, то я також не коваий, коли маю робити дарунки. Ніколи не даю людям того, що вони хотіли би мати. Коли роблю кому дарунок з шіншлевого боа, то напевно не саме тоді найбільше немодне футро. „Як не гарно з твого боку“ каже до мене Ася „я саме цього бажала. Але мушу його сховати, аки воно вийде в моду“. Своім дочкам даю ланцюжки до годинника тоді, коли їх ніхто не носить. За те коли ланцюжки — всіх моїх, тоді даю їм ковтки, а вони просять мене, щоб їм дати з ними на маскараду... єдине місце, де можна носити таку прокляту річ. Гадаю, що всі льондонські купці ховають старі немодні капелюхи і добувають їх на Різдво, ждучи, що прийду до них.

Повинно існувати товариство, яке збирало б та розділяло дарунки. Таке товариство одержувало би список людей, від яких забирало би призначені там дарунки і список тих, яким мало би їх роздати. У такий спосіб можна би найкраще поладжувати також дарунки шлюбні або на уродини. Це підприємство дбало би про те, щоб всі наші приятелі прислали нам дарунки і щоб ми не забували своїх найваж-

нійших крєпняків. Я маю у своїй родині єдину особу, яка може мені щось залішити по своїй смерті, а коли на Різдво я забуваю про когось, то ним є напевно цей богатий вуйко. Колиж думаю про нього, то я всім мушу зробити дурницю. Два року тому зробив я йому дарунок з гумової ванни; гадав я, що вона стане йому у пригоді в його подорожах. Узяв собі, що він уважав се особистим натяком і ображений ініот не хотів місяць промовити й слова до мене.

— Однак діти є захоплені Різдвом — перебив я.

— Не вірю цьому. Ніхто не є захоплений. На три тижні перед святами ми розписуємо дітям уяву, оповідаємо їм про те, як вони будуть тішитись, а якінді вони длатом дні переїдаються і ми знову мучимо їх два тижні, щоб вернулись до нормального стану.

Я збираюсь вже відійти. — Отже ти не хочеш узяти участі в нашій анкеті. Таке просте питання: „чому треба скасувати Різдво?“

— Звучить воно, по правді, просто, але як ти уявляєш собі його скасування? Редакторка одного „постулового“ американського журналу розписала раз таку анкету: „Чи не слід скасувати ріжничі подлу?“ І одинийдять пань та панів вело на цю тему поважну дебат.

— Різдво могло би вмерти, зі старості. Коли раз публіка дїйде до пересвідчення, що його треба скасувати, тоді...

— Добре. Але наїщо його скасувати?

М. КОРДУБА.

Винуватці світової війни.

Питання, хто власне викликав останню світову війну, хто дав їй цей товчок до неї, обговорювалося вже дуже багато разів. Відповіді на це питання були різні, відповідно до становлення, з якого виходили автори, національності, до котрої належали, і матеріялу, яким послуговувалися. Французи однодушно звинувачують, що світову пожежу запалив Німеччина, а зокрема сам німецький імператор Вільгельм II. Німці обвинувачують у цьому Францію, щеколи Англію або Росію. Зовсім відмінний від дотеперішніх є погляд, який цього року приніс німецький журнал „Zeitschrift für Politik“. Автор розвідки на агадану тему, д-р Фріц Керн, професор франкфуртського університету, вважає головним винуватцем війни Австрію, а докази на оборону своєї тези бере з оголошених недавно споминів шефа австрійського генерального штабу фон Гецендорфа (доки вийшло 4 грубих томів, що обіймають події від 1906 р. до початку другої офензиви проти Сербії і Росії).

Конрад фон Гецендорф займав від 1906 р. найважливіший місце в австрійській армії. В листопаді 1906 р. призначений шефом генерального штабу, як наслідок особистого прихвилья імператора Франца Йосифа I. графа Бека, став заразом керівником воєнної партії при імператорському дворі, до котрої належали переважно військові, між ними найбільше після

Конрада вплив був людини боснійського начальника краю Потюрбек. Провідною ідеєю Конрада та заразом фікцією Конрада та заразом генеральним ділом на всі недовомані монархії була „превенційна війна“. Вона одна могла, по його думці, вирадити Австро-Угорщину з хаосу у внутрішній, спричиненого взаємною ворожнечею народів, та заразом усунути небезпеку, що грозила монархії від агресивної політики сусідів. У двох меморіалах переданих імператору в 1911 р. Конрад з цілою рішучістю домагався винищення війни Італії і це було причиною його конфлікту з тодішнім міністром закордонних справ гр. Еренталем та його уступленням. По смерті гр. Ерентала, в осені 1912 р., перебрав знову свій давній уряд, на котрім остав аж до початків панування Карла I. Усунений новим імператором в доволі прикрий спосіб, перебрав начальну команду на італійським фронті, де оставав до червня 1918 р.

Слід згадати, що військові знавці вважають не й досі Конрада найбільш за найважливішого австрійського генерала, але й за одного з найважливіших стратегів цілої світової війни. Перелік російського фронту під Горлицями 2. мая 1915 р. був виключно його ділом.

Стільки про автора споминів, на котрі проф. Керн спирає свої висновки. Щодо самих споминів, то вже сам їхній обсяг (4 томи, кожний по 600—800 сторінок) показує, яка велика маса матеріялу в них зібрана. Особа і передове становище автора дають за поруку, що це першорядний матеріял, зібраний з першої руки, бо шеф генерального штабу мав доступ там, куди зникла смерті його не мають. Дотеперішня критика признає спомини Конрада велику річелість та безсторонність навіть в освітленні тих справ, котрі його близько дотикали.

Свою тезу про вину Австрії що до спровокування вибуху світової війни спирає проф. Керн на ось яких дані. Як уже сказано, Конрад фон Гецендорф був фактичним пропагатором превенційної війни. Гли-

боко переконаний, що швидше чи пізніше мусить прийти до збройної розправи між Антантою та Тройською союзовою, все і всім обстоював думку, що підсудивши конфлікти, залагоджування їх дипломатичною дорогою виходить лише на користь держав Антанти, дає їм час та спробою краще приготуватися до війни. Зараз після повертання на становище шефа генерального штабу по смерті гр. Ерентала в пропалативні письмі доказує необхідну кончатність „збройно зважати Сербію“. Плани, які він тут розробив, виглядають нині дуже фантастичними. Австро-Угорщина мала утворити союз балканських держав, забезпечуючи балканським державам самоуправу, яку має Баварія в Німеччині. Коли би це не поведлося, треба утворити з ними бодай митовий і торговельний союз зі союзною радою під керівництвом Австрії на чолі; ця союзна рада рішала б про всі спільні справи, значить про закордонну політику, військо, торговельну та фінансову політику. До цього союзу слід би запросити і Румунію, Албанію, перебрати просто під австрійський протекторат.

Цікаво, що австрійський шеф генерального штабу недолюблював Німеччину і під тим оглядом зповні годився зі своїм противником гр. Еренталем та мав у відносинах довірчих колах багато однодумців. Тут не тільки града ролі економічна та мілітарна виспівність Німеччини, яку Берлін може частіше, ніж треба, давав відчувати Відневі, але й те, що Німеччина мала свої далекосяжні торговельні цілі на Балкані та саме тоді почала з чималим успіхом завойовувати тамошні ринки для свого фабричного промислу. Очевидно, що ця діяльність входила в дорогу далекосяжним планам та мріям Конрада. „Німеччина“ — пише він у меморіалі з 28. жовтня 1912 р. — не дуже буде рада об'єднанню монархії з балканськими державами у могутній союз, але коли Австро-Угорщина матиме по своїм боці всіх західних та південних Славян і Польків, Німеччина не поважиться проти неї виступити“. Крім цього Німеччина мала ще одну важку причину не одушевлятися далеко-йдучим завоюваннями планами Австро-Угорщини. Вона з обуренням помічувала, що політичне значення і вплив славянських народів в Австрії все більше зростають і боялася, що прилучення нових територій зі славянським населенням до Австрії може дати їй вплив перевагу та стати небезпечним для тривкості німецько-австрійського союзу. Сам Конрад кілька разів наводив рішуче виступав проти хилання гасла „боротьби германства зі славянством“. Що більше. Коли німецьке міністерство закордонних справ кількома наворотами при кінці 1912 і з початком 1913 р. притримало за поли горячих австрійських політиків, коли імператор Вільгельм при призначенні з австрійським престолонаслідником в Берліні в листопаді 1912 р. кинув йому на дорогу слова: „Тільки жадний лурний!“ коли в кінці 30. січня 1913 р. зазав австрійському амбасадорові, що німецький народ ніколи не одобрив би війни задля сербсько-албанських сварок, обурений і огорчений цією здержливістю шеф австрійського генерального штабу кинув погрозу: „Коли Німеччина не хоче війни, то ще діждеться, що монархія стане славянською державою і побачить її поруч Росії і Франції“.

Безцеремонність Конрада фон Гецендорфа посувалася так далеко, що він носився з планами антагони таче політичних, котрі прислужувало би Німеччині хоч би й проти її воле хилати до зброю. Ось що пише він у листі з 20. липня 1913 р. до австрійського міністра закордонних справ, гр. Бертольда: „Така поведінка проти Сербії (яку Конрад поручав міністрові) може легко довести до виступу Росії проти монар-

хії і через те спричинити збройний виступ Тройського союзу... Що Німеччина, котра із захляною егідою рада би торговельно витиснути монархії зі Сербії та взагалі з Балкану, не дуже то радо поспішить нам з підмогою, це не може спинити монархії... бо можна бути певним, що Німеччина при відважних умовах, коли би її інтереси цього вимагали, прим. при посуненні Росії в Азію, без найменшої скрупулів змусила би монархії до спільного виступу. Ліпшарські мотиви можуть у політиці стати злочином супроти власної держави і „зрештою є восям не на часі“. В дописі з 30. липня закликає Бертольда не додовольнятися дрібними уступками, але рішучо та виключно стремити до аннексії цілої Сербії; при цьому зовсім не треба питати Німеччини, як це було в 1909 р., бо вона старасться перешкодити збільшенню нашої могутності на Балкані, бачучи в тамошніх дрібних державах відчайне поле для своїх торговельних підприємств“.

При таких умовах нічого дивного, що з початком 1913 р. в дипломатичних колах оповідали собі на вухо про непорозуміння між Австро-Угорщиною та Німеччиною, а російський амбасадор у Берліні писав 14. марта 1913 р. до свого міністра в Петербурзі: „Я й мій французький товариш прийшли до згідного переконання, що відносини між Берліном та Віднем стають з кожним днем холодніші, навіть можна сказати, більше напружені“. Ця тайна стала опісля очевидною для цілого світа, коли в другій балканській війні імператор Вільгельм підтримував претензії Румунії, а одночасно Австро-Угорщина підпирала Болгарію. Віденська партія не хотіла бачити і признати, що скутарська криза на весну та альбанська в жовтні 1913 р. тільки завдяки дипломатичній підмозі Німеччини покінчилися доволі задовольною для Австрії. Це викликавало серед неї тим більше обурення, бо відсувало нагоду до превенційної війни!

18. жовтня 1913 вислала Австрія до Сербії ультимативну ноту, домагаючися відхилення сербського війська з Албанії. На цю ноту дали свою згоду гр. Писа і німецька дипломатія, вважаючи, що ця нота підміє престиж Австрії, не викликаючи небезпеки війни. Цього самого дня Конрад фон Гецендорф разом з австрійським престолонаслідником і іншими австрійськими достойниками брали участь при відкритті пам'ятника „битви народів“ у Липську. Конрад дуже речувалася, що цією святаю надано виключно прусько-німецький характер, ні словечком не згадуючи про заслуги Австрії в цій пам'ятній битві. Серед цього святкового обходу заговорив імператор Вільгельм II з Конрадом і висказав своє задоволення, що Австро-Угорщина рішала на енергійний виступ проти Сербії. „Я йду з вами“ — сказав. — „Інші держави не є пригатовані і нічого не зроблять. За кілька днів мусить стати в Білгороді. Я все був прихильником м'яко, але все має грати. Я багато читав про війну і знаю, що вона значить, але якіш приходить умовини, коли велика держава не може супокіно пригладитися і мусить хилити за меч“. Канцлер Бетман-Гольвег вважав своїм обов'язком дещо змодифікувати ці палкі слова імператора і застерігав від відповідального рішання. Він, так само як і гр. Писа, був проти воєнних авантур, кажучи, що „Австрія має вже доволі Славян“. Зрештою, в Берліні ніхто не вірив, що би з ультимативної ноти могла вийти війна; це зрадила й сам імператор Вільгельм, кажучи, що „інші держави не є пригатовані і нічого не зроблять“. Він просто викинував нагоду, щоб пописатися перед головою австрійської воєнної партії готовістю своїх услуг, не наражуючися на надто велике ризико, маючи досвід з марта 1909 р., що вистави показати залізний пастка.

— Ах! чоловіче добрий! чи ти нарешті є за ним чи проти цього?

— Я сам напевно не знаю... — відповів я.

— Не знаєш? І ще маєш сміливість називатися журналістом? Ти признаєшся, що є якась справа на небі та землі, про яку ти напевно не знаєш?

— Від кількох літ не мені трапляється — виправдувався я. — Сам знаєш, що я раніш був інженером. Він озирється, а не бачучи нікого біля себе, шепоче: — Кажучи між нами і я також уже не в усіх справах маю таку певність, як колись. Чому це так?

— Мабуть старіємося.

Я розповідав з ним і почав ярмарок про гарну молодечу добу, коли я все знав і життя не мало для мене ніяких сумнівних проблем. Та з цього часу я стільки чув та бачив, що вже не маю пересвідчення, що мої погляди є єдино вірні. Особливо різкіми колами кривляють мене. Але я не раз бачив, як зачинає плести „Бог предвечний“, співана зазвичай голосами при акомпанюванні симфонічної музики, осяювала втомлене, арешне обличчя. Для цих людей така ідея означала відвістку надії та любові і впливала кривляло солодощами у їх тірке життя. Думка про різдвине свято є зв'язана для нас з нудністю, одначе я пригадував собі один якийсь епізод, який оповідав мені один приятель. Цей приятель, який проводив Різдвине свято на селі, зустрівся там з одною жінкою, яку ранише познав у місті у повсім іншій атмосфері. Давні сільської хатини були

одичинені настій: білі руки жінки пересувалися по дошці з білим і вона прасуючи, смілась і веда гутірку в якоюсь бабусю про прості, буденні справи. Тільки мого приятеля впала на її руки, вона підвела очі і немов би сказала: „Тут не знаємо себе. Я є тут жінкою, яку всі кохують у пошани“. Мій приятель увійшов і забалакав з бабусю, яка представила йому молодшу жінку: „Це моя дочка. Ми бачимо її рідко, бо вона живе в Лондоні і не має ніколи вільного часу. Але на Різдво приїжджає до нас завжди...“

„Це час родинного свята“ — заприїмив мій приятель з ледваочутою іронією, якої зараз жалувалася.

— Так, так — казала бабуса — правда Елю, що тебе ні разу не бракувало?

— Так, мамо — відповіла жінка, прасуючи далі.

Що-року ця жінка покидала на кілька днів свої дорогі сукині та перли, прикраси та вибагливі обідні і вела просте, адоворе життя. Це був єдиний якір, який звязував її з цим світом і гадаю, що він був досить сильним, щоб виравати її з життя, яке вона вела. Правда, що це аргументи більше сентиментальні катеґорії, але я жив досить довго, щоб вірити, що роля почувальв в економії життя має своє значіння.

Перекл. з англійської мови
Орест Орди.

ОСИП МАКОВЕЙ.

Переворот.

щоби спонукати ворогів до відвоювання. І справді показаний п'ястук. І тим разом поміг: Сербія без спротиву сповинилася домаганням Австро-Угорщини.

Незмішаром мала Німеччина ще одну нагоду показати австрійським політикам, що не думає піддаватися жодній завоювальницькій політиці. На весні 1914 р. виринули змагання до державного об'єднання Чорногорії з Сербією. Коли б це вдалося, Сербія дісталася би до Адриатичного моря та загрожувала би зовсім поважно Далматії. Німеччина піддержувала спротив Австро-Угорщини проти цієї алуки, але зовсім не думала з приводу цього доводити до великої кризи. Го. Берхтольд висказав 22 квітня 1914 р. шефові ген. штабу своє побоювання, що Німеччина та Італія аловають Австрію на руки, коли вона схоче викинути цю нагоду до "радикальної розв'язки" сербського питання і до провадженні до конфлікту з Росією. Прийшов атентат у Сараєві. Він викликав і в Німеччині велике прагнення. Цсар Вільгельм добре знав про поговорки на віденському дворі, які йому закидали, що він любить розганяти та в останній хвилині заупакуватися. Також боявся, щоб шлюком не вразити собі Австрії і не втратити останнього союзника. Тому дня 5. липня 1914 р. дав в Польщі своє лицарське слово, що в ніякому випадку не оставить Австро-Угорщини. Дар це слово не запальному Конрадowi, лише "боязкому" гр. Берхтольдowi, котрого не хотів ще більше заполохувати, не сподіючись, що Берхтольд стояв вже в одній шлюком під впливом Конрада. Дрештою німецький цсар був без сумніву переконаний, що метода, яка дала корисні висліди в марті 1909 р. і в жовтні 1913 р., доведе і цим разом до бажаної мети, не викликаючи загально-європейського конфлікту. Це мабуть і здійснилося, якби гр. Берхтольд та Конрад повели справу так само як у жовтні 1913 р. Тоді дали знати Сербії, що Австро-Угорщина не заважається хопитися останніх способів, але не перетягати струни. Це принесло успіх і утримало заразом мир. Але в липні 1914 р., без огляду на уступливу відповідь Сербії, хопилися крайности і спровокували всевітну війну.

Такий хід думок у статті проф. Керна. Означе автор замовчує полі останніх днів перед самим вибухом війни. Німеччина, котра 5. липня була за рішучим виступленням проти Сербії, почала від 27.

Змінилися часи — це кожний бачить. Востаннє політичні, економічні, міжнародні і всі інші обставини перевернули все до гори ногами і старі люди пиваються на те, що тепер діється. Як на Антіхристову панування, по котрім має прийти кінець світу. Чи видав хто, чи чув у XIX ім або й у XX-ім столітті в початку, щоби панна з доброго дому вийшла замуж за чоловіка без становища? Ніколи в світі! Розина була б її вилася, чужі люди були б пальцями показували. То були часи — строги, але й упорядковані! Коли ти наприклад прожов уже тридцять років на білім світі і коли тобі вже змудилася всі каварні та реставрації, приходила на тебе малюхольна думка оженитися. Звичайно ця думка лучилася з якоюсь поладанкою, котру ти планав на празнику або підчас ферії або на прогульці. Тебе приймали в її домі як рідного і силою адержували, коли ти хотів відійти, бо вже за довго сидів.

У кожного священника був син Володимир і донька Ольга. Ця Ольга тобі подобалася, бо хіба би ти був деревляний, щоб не полюбив такого милого сотовоїни. Ти ще не кажеш нікому крайного слова, але ласш це делікатно пізнати. Гадавш, що коли тебе так радо приймають, то і дочку за тебе дадуть і вона сама не буде надумуватися. Деж там! Гостина — це інше діло, а весілля інше. Ти, братчику, перше покажися, яка твоя

служба, розуміється державна, яка плата, чи пана, шомієччя, чи ти голеш пикнати родину, скільки маєш довга, чи не маєш яких обов'язків супроти інших, а якої ти родина, — і коли ти сам або через людей дав докази, що все у тебе в порядку, тоді давали знайти тітки, що можеш поїхати осідатися. Го-го, то не йшло так легко, як тепер. Всікі неготові ще кандидати до подружжя, хоч і з покієччями як слід університетів і іспитами, але без відповідань доходів, всякі супленти, аскультанти, практиканти і як там вони ще всіляко звалися, не входили в рахунок, — тут уже кращі були богослови, женихи певні і не найгірші, бо мали відразу хліб у руках. Я вже був суддя, як женився, а ще боявся, що не викинуло родини. Судилина мали ми.

То були часи — ой, Господи! Нам старим на плач збирається, як згадаємо. Порядок був, діти не марнувалися. А тепер подивіться, що діється. Це покоління хлопців на війні витовкли; для богословів заводять безженисть; хто має за що вчитися на чужині, не може вернутися і женитися, бо їх іспити в Польщі неважкі; хто дома по-тайки вчиться, покажся Господи, адже з того хліба їсти не буде; а що найгірше: і державна служба тепер зовсім не та, що колись, не дає певного хліба, а ще й не приймають наших людей та гонять. Шож діяти нам, батькач, з нашими

липами стимувати Австро-Угорщину, а 29. липня висловив своє обурення в крайню різкість тоні. Крім цього 30. липня вечером дістав Франц Йосиф від Вільгельма телеграму, котрою німецький цсар переказав бажання царя Миколи II, зробити спробу посередництва для оминення світової війни. Якщо ж було зачудування у Відні щодо 31. липня рано Конрад фон Генцендорф дістав телеграму від Мольткого в отснх словах: "Російську мобілізацію витримати, Австро-Угорщина мусить бути збережена, зараз мобілізувати проти Росії. Німеччина буде мобілізувати, Італія компенсаціями присилувати до союзної бірности". Одночасно надійшла телеграма від австрійського військового аташе про останню розмову зі шефом німецького ген.

штабу, в котрій находилися наведені осьякі слова Мольткого: "Нові спроби Англії: утримати мир — відкинути. Для збереження Австро-Угорщини необхідно витримати європейську війну. Німеччина йде безумовно разом". Ці заяви так ярко перечинили останній висловом волі берлінських дипломатів, що гр. Берхтольд, прочитавши телеграми, кликнув счудований: "Ну, а це вже знаменче! Хтож властиво кермує в Німеччині, Бетман чи Мольтке?" Виходить, що в Німеччині, так само як в Австрії, бозолоси мирова, кола та течії з воєнними і що на сам кінець також і в Берліні вважали верх військовій сфері, котрі воєнну розправу вважали необхідною.

ми донечками? Адаж вони тепер не гірші від давних, — і вчені, далеко більше вчені, як їх мами, і патріотики, і політику розуміють, — отже нема їм поцієччям доброї долі, нема для них таких женихів, як колись бували. Це-де! пропало аж! не вернеться!

І дивуєшся ніні, що вони сердешні самі собі радять, як можуть: коли нема поважних, статочних женихів на становищі, виходять замуж за когобудь, аби лише, як той казав, був сий когут на світі. Шож дивуватися, живий живе гадає, кожне потребує свого, річ звичайна. Але які тепер кавалери завололи, бодай не сніяся! Я їх розумію. Женяться, а тут ще ні шкіль не покінчили, ні іспитів не мають ніяких, ні служби, ні хліба, — просто: чудо та диво, які відважні! — без амбіції. Ажже, кажу ще раз: без амбіції, бо то інакше не можна назвати. Що дієчина хоче вийти за тебе замуж, це не рація, щоби ти хатав зараз за руку. Вона молода, без досвіду, гадає, що їсти не треба, що діяти не буде. Але ти, вусатий медведю, повинен як мужина пам'ятати, що життя це не играшка, що занепащувати чинсь долю не годиться.

Змінилися часи і жити не варто. Сиджу собі, як бачите, на селі на своїй емеритурі, господарю трохи і тільки ще одну журбу маю, як би свою Оленьку видати замуж за порядного чоловіка на гарній становищі, а тут що якийсь зголосоється, то ні в кут ні в двері з ним. Адаж я якийсь австрійський радник, та казави-б, велика риба, і не бідний, дам гарний посаг, отже маю право вимагати, щоб і зять був чимсь, — тимчасом знаєте, який Останній кандидат заїхав недавно до мене? Має матуру і більше нічого. І такий! нелощу без хліба гадає, що я за нього дочку видам!... Так з виду нічого собі хлопець. Буз сотником у нашій армії. Під большевиками сидів у Харкові зо два роки. Тут уже в нас якийсь кооперативний курс скінчив — це теперішні університетські студії наших кавалерів, — сміх людям сказати! Каже, що на господарстві розуміється. Скажіть мені, будьте ласкаві, чи такі студії торбу січки варті, чи це є відповідний жених до моєї Оленьки? А він мене впевняє, що йому має господарство на життя вистане, що більше не жадає. Ти, смаровоже якийсь, а з чим-же ти сам приходиш? Що ти є? Чим ти хочеш бути? Помічником від жінок? Як той Жид, котрого жінка мала силей

ДЕНИС ЛУКІЧОВИЧ

Смерть хорунжого.

Під горбом на узліссі, де три струнки ялині гордо хвоєю зелену пнуть, ой там під ними лежить порубаний, посіканий, кулею прострілений молодик-козак Усус.

Та вже ворог одкинений, наступ стриманий крісами, віднесений шаблями й грудьми, вже Москаль прогінаний: аж унизу вже потік од крові червоний; уже геть далеко скоростріл хлеще, кулі не пікають, кулі чергочуть; уже канони режуть за горою, вже на третій дні в лютім бою шаблі жомляться, а ви хорунжий як на три списи од лівого плеча азятий під ялинами додолу плає, так і розкинувшись, без духа лежить, уже не чує, до жалібниці на пагілі кує, за кукулом непотішена плає.

Трьома шляхами ворог наступає: залізним, мошеним і пільським, оттому одне крило і друге крило і саме чоло стрілецьке на всі три боки хоробро йшли, влучно стріляли, туго билися, сміливо наступали, кризаве поле трупом стелалося, а молодий хорунжий, що без страху чату провадив і на собі напір сотні тримав, ранами вкрився, ой він звалений на узліссі лежить — сконати не може.

Рани палять, голова горить, ус

тіло болить, жити не буде, вмерти не може.

Верх його бій перекотився, одиначий, сам один, самотний гасне, сльозами; ворон над ним криче, сміється, за ним не приходять.

Уже тінь лісу поле бою вкривала, як санітети прийшли, пана хорунжого знімають, а він просить: лебедять! Ви Німці-молодці, славіні борці! попліч Ви з нами, рука об руку ми з Вами українську землю обороняємо, від ворога відбиваємо і я при Вас мужику биля; але в хвилину сколи я не Вас ждав, не Вам народові лицарському і нації державній, не соколом вільним — а тільки синам підяремним, рідним братам моїм слово маю речі, поки зі світа війду. Молю Вас і благаю, на мої муки згляньтесь, та поклічте моїх товаришів Українських Січових Стрільців, та нехай на їх руках я духа спущу.

Вже сонце червоне за горбом потопало, вечірнім холодом земля продишала, як три стрільці до лицаря хорунжого підступали, на очах із зльозвою, у сернях із зльозвою, в душі з пошаною великою прийшли, молодого козака — як батька, раненого — як маму дитину знімають, а побитий, постріляний на відході так промовляє:

— Ой Ви брати мої, соколи! ні під голову, ні під плечі мені долоні не підкладайте, до рук, до ніг не дотикайтеся, бо в мене вона

на рані — тіло подірване, в мене кістки поломані, кров із мене стекла. Так честь наша і слава, козачья хоробрість за Україну воює. А проте мука мені неповажна, кара заслужена, але тяжка, гріх уже спокхування, але смертельний, голловий, ані то не дає мені вмерти і що з поля халяй не пускає до предків моїх славіних, що воювали в землях агаранських, що в Італії цинті вішали... — гріх первародний мене молодого не пускає.

— Великий прогріх, важку провину, і непростачне зло моя неська вчинила, сестра помагала, менший брат не спиняв. Ог, як ворог лютий нашу землю, наче поань заливав, то вони тоді мої січові відзнаки, моє січове ленту, кошового булаву й січовика стріли, далі всі папери, всі писемця повиягали, по-збирали, поламали, подерли, на огні спалили, всі сліди затерли, аби не знати, що в їх домі, в хаті жия УСС і на війну з Москалем пішов.

Ця ще тяжчий гріх я сам, брати, поповнив, а Ви його мене знати. Коли нас на двадцятки ділено, коли нас до наступів посилали, тоді на чашество січове нам приказало наші стрілецькі шапки скидати, наші стрілецькі капелі акидати, всі записки пріч шпурляти, себе за якусь ланцатурму австрійську приставити, а січового війська, козацької слави відіркатися, як Пидат Ісуса віскачнутися.

Та найбільший гріх, смертельний і невимачний важким каменем на моїй душі налягає, на той світ не пустить, умерти мені без покути не дасть, хоч я відважно боровся і смерті самохить шукав. Я вищої команди послухався, я перед босм роком своїм наказав, стрілецькі сліди затаїти, аби Москаль над живими полоненими, над трупами пайсеними не збиткувався, не калічав, де знаважав. А то мужа мій приназ спорядив, душу свою кавляв, совість затроїла і так ми до бою пішли, аби ніхто з нас Українських Січових Стрільців не пізнав.

Тепер, брати, коли наш гріх первародний, наслідний, смертельний знаєте — вибачте мені, яму мені копати: я тихо вмиру, коли Ви за мою причиною цього безчестя ніколи, ніяк, нізавдо, ніде не зробите і аському лакажете. А то Ви, брати, всімому Січовому Війську накажіте, нехай на собі честь свою козацьку кладе. А нашими матерями та сестрами, усім родом переказуйте, нехай народної честі більше ніж здоров'я, пильніше ніж ока в голові бережуть. Бо світ не поважє тих, що цині собі не знають, а сонце волі таким ніколи не засвітить, так як перед моїми очима денне світло згасло.

Пану хорунжому ясу возітали і могили насипали.

М. РУДНИЦЬКИЙ.

Молоді таланти і інші пересуди.

Дорогі товариші!

Як би це можна відписати на Вашого листа з такою самою віткою, як я читав його! Поезія, антологія, антології! Це? — у Києві та Харкові книжки з галицькими поетами? Неправильні літературники! Хотите дізнатися про наші молоді таланти та їх твори? На те, щоб а плоді Музи — як цього вчили вас намісники полілітні друківаного слова — відтворити справжній стан суспільно-політичного та культурного життя? А молоді таланти, заки встигнуть зникнути, заздалегідь уявляючи в антології пошкоджені їх портретами, поглиблені їх автобіографіями і заповнені найкращими зразками їх поезії які мають виправдати їх довічний побут в історії нашої літератури?

Як приємно було би задовольнити Ваше бажання, якби бажання йшли в парі з літературою сучасного менту, а література за ними! Але розказте себе. Вилася нам наших антологій ще ніколи не бракувало матеріалу, так само як учених дослідників нашої „станції“ літератури вічно наново відкопували „моєтні душі“. Чи тисячі наших земляків не починає своєї молодости з поетичного таланту? Чи треба більше як одної поезії, що має геометричний вигляд віршопачої форми, щоб заслужити на шанобу скаталогованого а антології поета? Перекажіть хоча б „Акорди“, антологію зладжену Франком. Чи з 70 поезій, починаючи від його імені, залишилось нині по 20 років бодей 20, яких вважались наші поетими?

Ваш сільний намір — дуже похвальний. Кожне десятиліття порівняти нову поетичну антологію, яка пересіла би моя сито, щораз частіше полову. Хотите скласти біблію наших літературних довшень, кодекс нових критичних догадань? — преганно. Але не складайте збірки на те, щоб підняти його перфумованою водою. Антологія сучасних молодих поетів це дівоцька штука. При виборі поезій з померших або напівжитучих письменників можна покласти на травичку чи історію літератури, себ то на погляди та смак, які шанують тому, що вони нам байдужі. Однак робити славним „молодих“ — треба, здебільша, „на борг“, віруючи в їх майбутній розвиток. Це віра в їх талант підбадьорити їх на стільки, що вони до смерті залишаються молодими, себто на щаблі духового розвитку закоханого або розполітизованого 20-літня.

90 процент нашої поетичної продукції, це плоди первісної уяви і ще первісний мізку, тої шашної доби, коли безкритичність з першою умовиною натхнення, успіху і віри у свою зрілість. Хотите скласти антологію з таких поривів? Заохотите нових віршоманів і зміцните гетесуд, що досить бути друкованим щоб потрапити в літературу. Це є нещадлива товариська забавка між людьми, що не знають кращо.

Трьох-чотирьох молодих поетів у нас, від біди, найдесть. Більше

— Ти не гнівайся, голубко: адже ти знаєш, що я тобі добра бажаю. І не говорю я нічого злого.

— На того жениха тяжко що злого сказати.

— Становиш не має жадного.

— За те я маю... Але я не тільки так кажу, наперекір татові з не підду, можете бути спокійні. Я лише знаю, що мені вже минуло дванадцять шість літ і що жених до вибору так дуже сюди не заїмають. А пів сотнік людини з характером, матерією за різну справу. Був тяжко ранений, поєбував

талановиті вже перестають писати, менше унасліджені — наслідують Віктора Гюго та кріліки. Сушніваючи, чи розумно розяснювати недостачу поетичної продукції матеріальною скрутою. Як має вже більшу роллю в наших родах літературної праці, так сказати: „на довшу мету“ — на прим. у повсті або критикі. У галицького інтелігента нема нині не лише ніяких літературно-наукових догадань, але навіть самої потреби: вчитися писати та читати. А ви домагастесь зразків поезії, а яких відбивалося би громадське, соціальне та політичне життя!

Такі зразки можуть плодити хіба поети на міру В. Гюго або кріліки. Поети, які хотять у нас відгукнутися на кожний прояв буденщини, не підготовляють шляху навіть для читачів В. Гюго. За те збільшає скількість кляпавухих, рожевооких літературних кріліків. Байдуже, чи вони стануть плодючими з природного гону, чи як жертви вілсекції „громадсько-соціально-політичної“ влади або мовляючо-патріотичної критики. Той горох з капустою, який вони навіршують про настрої своєї доби та суспільності — не варта навіть того гороху, яким кидають об стіну і тої капусти, яку зїдають кріліки.

Можемо й не суперечитися нині про те: чи поезія має обов'язок ставати як найповнішим висловом суспільно-громадського життя свого народу. Коли згодимося на це величне її завдання — суперечка триватиме надалі незмінна: — що вважати гідним цього літературного вислову, — *аки* суспільні прояви є як найбільше характеристичними, — *наскільки* суспільні *політ.* доступні для загалу, повинні мати перевагу над внутрішніми *психологічними* поета, і т. д. Дайте поетові свободу освітувати всю космічну безмеж з усіма всесвітніми правдами та спільними, але коли не дасте йому змоги висловлювати вповні те, що він почуває як одиниця, незалежно від усіх суспільних потреб та завдань — тоді його талант замирає.

Правда, що ще частіше талант дошліб не появляється там, де всі іспитовані суспільні акушерки жууть на нього. Чому? Над цим ломать собі голову критики, коли хотять конче довести, що все те, що було — не могло бути інакше, бо рідна література не мала сприятливих умовин розвитку. Нема віхої причини, чому нинішня Галичина не могла би мати одного першорядного поета і бодей 10 другорядних, які могли би нас учити, коли не зрозуміння потреб сучасної поезії, то бодей ваги та краси вічно обіодованого слова. Ви в Києві та Харкові маєте вже таких кількох скромних мистців, які змагаються з різною силою, тому, що їх думка дозрівала довго, заохплена зразками та процесом творчості великих поетів.

Вам не треба казати про взаємні між поетом і суспільністю. Ви знаєте, що кожний найбуленіший суспільний факт може стати предметом переживання поета; так само як кожне найсуб'єктивніше пере-

живання може стати предметом суспільної вартості. Чомуж в час нема поетів? Може тому, що в нас панував завжди старосвітський пересуд, бачим-то ми дуже поетичний наріл. Такий поетичний, що навіть коли пише прозою, то вона підстрибує. А далі пішли у пікочу пересудів про вічно-молоду літературу, яка нині-завтра відкотить учорашню... Молодість є майбутністю народу, коли... вона постаріється — славля Гейнберга. Таланти, що лишаються як наймолодше молодими, це ті, що вміють вичитати свою молодість у мент пованої зрілості. Геніальні вимхи: Шеллі, Кітс або Новалис можуть не думати про це; так само як кріліки.

Але ви, молоді друзі, пригадайте собі ті самі почування, висловлені десять літ пізніше. Ви могли жаліти, коли не пережили їх у свій час, як молоді, у якійнебудь реальній формі, але напевно не жаліли, що не передала їх тоді до прилюдного відома друком.

Свято відродження.

Наближається Світлий Празник Різдва!

Український народ як на своїй землях, так і розпорошений лихоліттями і по дрітних частинах широкій землі, буде стрічати цей великий Празник традиційною Колядою.

Цей день заднає наших Батьків і Сестер, що далеко за морями шукають кращої долі, з їх Рідних Країв — духом обєднати з великою українською родиною.

Це душевне обєднання повинно з кожним днем більше затісняватися. Воно повинно пригадати нам національні обєднання і спонукати нас до їх точного вивчення.

Обєднання ті зростають перше всього у відношенні до нашого шкільництва та виховання. Нашим обєднанням не лише охоронити нашу молодь від національної заглади, але й виховати на свідомих, характерних, відданих своєму народові громадян. І до цієї мети мусимо йти двома шляхами: оборонною українства в державному шкільництві та оборонною державного українського учительства, а з другого боку будовою власного приватного шкільництва всіх тнів для всіх ділянок нашого життя, щоб це різне шкільництво зберігало українську дитину й широкую українську ідею та заступало нам болючу нестачу українського державного шкільництва.

Це вчителнське завдання аложіла українська суспільність на Українське Педагогічне Товариство. А в допомогі Т-ву мусить стати кожний Українець і кожда Українка в краю, чи за кордоном, чи за широким океаном і до праці мусить приложити свою руку.

Світлий Празник Різдва Христового всіма центральними установами українського народу в краю і в Америці назначений Днем „Рідної Школи“ (від 6. до 20. січня). Під генеральну пору він мусить стати *всенародною маніфестацією*.

Таким чином велика ідея „Рідної Школи“ зєднить нас всіх Українців з однією великою обєднаною громадою, яка мусить доконати й доконе великого діла.

Львів, дня 1. січня 1925. Годовка Управа Українського Педагог. Тов. Бронислава Янів, д-р Степан Білик.

Почування.

1) В кожній місцевості треба організувати Комітет „Рідної Школи“. 2) Цей Комітет організує колекції, які мають піти з колядою від хати до хати в часі Різдва, Новадані і Нового Ріку. На кождою колекцію сягають жертви на „Рідну Школу“. Іма і називає кождою жертвовача, його адресу і висоту колекції висувати на огляд вісту. 3) В часі від 6. до 21. січня повинні Комітет „Рідної Школи“ доконче улаштувати на дохід „Рідної Школи“ аматорську виставу, концерт, забаву і т. п. — а ш улаштувати попередити концерт, виставу і забаву про яку „Рідна Школа“. 4) Цисати і анкарати гроші на адресу: Українське Педагогічне Товариство, Львів, Ринок ч. 10 п. в.

від своєю фірмою, а він не знав, як себе записати в конскрипції.

Посидьте ще, пане добродію, не спішіть! Я такій рад, коли до мене хто заїде. Хмелюночку, я задал! Оленько, принеси нам ще пляшку порічанку і Правла, що добри? Ні квасний ні солодкий, саме в міру, дішній, ніж тепершній мина. Зараз Оленька принесе. Вона, знаєте, трохи собі продобала того сотника, я то бачу, але дитина добре виконана, наперекір мені не підда. Злий приклад мала тут таки в селі. То ціла історія, а раніше трагікомедія. Тутешній священник має сина, також такого недоука, як той сотник, в може ще гіршого, бо синача деді кілька класів гімназійних. Повоювала трохи, нечуєсь допомо, сидить рік, сидить два, нічогосьенько не робить. Так тільки по селі волочиться та дивчат з ума зводить. Правла, в його батька такий дім: одна дочка вдома в трійма дітми, дві дочки ще не видані, два сини в школах, третій загинув на війні, а отсей четвертий дома ні пани ні Іван. Статий і не в силі йому допомогти і не знає як, бо слопець уже ставший. Пармоді, таку вам, першої класи, без сорочку, без амбіції, бо я би камінь товк, а не силів батькові на калку. І подумайте, цей панчик відважнися сватати доньку! Я аж остоювлю, як про це почу. Добре собі обдумав: на готове прийти. Нагач з вігрома з хати, як собаку, Шесте, що Оленька також не була на ним, анала, що то за зіленько. Статий за те на мене ні трохи не сердились, — значайно, розумний чоловік. (Я у нього бувню дуже часто, граю собі в нудити преферанс або віста). Сам мені казав, що нітакше не поступав би, тільки так само, як я. Тоді ней вігрома утяв іншу штуку. Прийшла сюди до села нова учителька — оттака собі, ні до Бога, ні до людей. Прижстисся панчик до неї, — ого, чуя, вже вербля. Просто справила собі учителька чоловіка як одержу тай годі. Шож? Женились колись хлопці так, що брали голі і босі, самі купували шлюбні сукні, а тепер так дівчата роблять. Має там одна з другою ярус міцну плату, з котрою леве сама може рикити, і купує собі чоловіка... Чи чував хто колись таке?

А! ось і Оленька і поціняк! Випамо ще по чарці. А ти, моя дорогенька, зладиш нам ще підвечірок. Вона в мене ціла господиня, відколи мамі не стало. Працює, таку нам, як наймичка; славна жінка буде. Сам її адержую, щоб так не мучилася... Отже слухайте далше. Не мінув ще слухний час, учителька мала дитину. Він не журиться, ходити собі, — помічник від жінки і більше нічого. Ми йому радимо: еліпи хоч яку семінаріальну матуру та будеш також учителем. Збугнували ми і жінку проти нього. Послухав нарешті. Показ до матури і перелав на шлій рік. Вчися потім уже поважніше, а тимчасом кураторія шкільна загострила вимоги, — перелав знову. Принадило чин по шій другій матури додому, ми сидимо в його батька при підвечірку, входить і по лиці його бачимо, що зле скінчилося „впав?“ — питасмося. „Впав“ — каже. Жінка його в плач, а малий його трілітний сніок і собі в плач: „Впав тато, — каже — впав тато, впав тато... Мені і на сміх і на плач вїбралося. Подумайте, які часи!... „Впав тато“ і левсім собі того до серця не взяв. Сидить знову у жінки і жде на другі хрестини. Зовсім переїнілися ролі: колись бували такі жінки, що дарували, а тепер таких мужів повно. Кінеш світа тай годі... Перезорот до горні ногами. — А ти вже, Оленько, з підвечірк? Скоро впралася. — Був готовий. — Ну, добре, сідайже собі з нами, поговоримо. Я саме оповідав остей, якого ти жених має. Оленька подивилася на батька недоволено.

— Звідки ж взялася дилжина? — це питання допити спірне. Дилжі сполучення доказують, що її починати треба шукати в старовинних, роґанських замках. Їїся народи та інші при різних святах оселяють деревом і танцюють довкола них. Німична дилжина є без сумніву, германського походження. Нова нагадує дуже жовтою кінчик старих Германія запалювати у зимове свято горіучу колоду. Ця дилжина закінчилась доміж алтайських простую дилж. Означе це що не розкопок прикрашеної річкими шидишми та дилжам дилжини. Так само сказано було би похвалитись як історіограф старі Германії Танита, який писав, що «старі Мазси несли в похованні для богині Танара смерекові гілки». Найкраще розсвідати, чому дилжини, коли вона є поганська значе, появились несподівано аж при кінці XVI стол. Цю першу її появу зазначають старовинні мазли, тит. Люас Крамх. У XVIII ст. бачимо вже дилжини, як дилжини закінчують по середині кімнати у дилжині. Рікшіше, у старовинних збр. як колядки, передпротестантської та протестантської доби, ніде не зазначають про освящені деревце. Різдвяна дилжина, у шидині розуміють цього слова, зазначають впоєше 1737 р. у книжці німецького професора Кілінга «Святі Христові дари». Але шидно в другій чверті тисячоліття минулого стоїть дилжина став в Німеччині загальнопошистим значе. Якби роґом цей знач.

101

целого куртка УСС., з нагоди 10-літніх роковин виходу в поле і перших боїв УСС. Вечірка ця вже давніше підготовлялася і відбулася з деяким опізнінням вчасі та й випала в своїй програмовій частині не зовсім удачно. Вступну промову виголосив от. Ів. Косак, про значіння УСС. і про роллю пісні в їх боєвій життю. Наскоро зібраний хор, під проводом О. Поповича, відспівав кілька стрілецьких пісень, не зовсім удачно підібраних і мало вивчених. Д-р Ганіаський відіграв на скрипці під акомпанімент піні Ріс-Грех також кілька стрілецьких пісень. Серед співаних і граних пісень були дві пісні на російські вульгарно-салдаські мотиви, — вони страшно різали вуха Навдніпрянців, а виконавці і гадючка публіка приймали ті пісні, як стрілецьку музичну творчість! Замість заповільненого програмового реферату

Електричне освітлення, вінда й купальня. Осібні кімнати на нічліг для селян

См. также: Кордильеры / Риндоско

„АНДРЕ“ Елегантні артикули мужеських мод „АНДРЕ“

Львів, пл. Марійська 9.

БІЛЛЯ, КРАВАТНИ, КАПЕЛЮХИ, ТРИНОТИ і т. п.
ТІЛЬКИ в першорядних світових фабриках.
Ціни спеціально зредуковані.

Львів, пл. Марійська 9.

Земельний Банк Гіпотечний, спілка акційна
у Львові, вул. Підвалля 7. (якщо камієний при вул. Словацького.)

Приймає ввадки

так в краєвій валюті (золотні) як також в заграничних валютах (доллях, франках, чеських коронках і т. д.), опротестовує їх і виплачує ті посліди в ЕФЕКТИВНИХ заграничних валютах без жодних обмежень.

Земельний Банк Гіпотечний в ДЕВІЗОВИМ БАНКОМ.
Переводить отже всі перекази грошей за границю і з заграниччя — а з окремим поглядом до Америки і в Америку, які випливають тут ДОЛЛЯМИ.
Взагалі Земельний Банк Гіпотечний переводить всякі банкові чинності.

1137 1-1

На 100 людей 98 слабувало або слабує на **ТУБЕРКУЛЬОЗУ** (чахотку).

На 100 випадків смерті у дітей понад 50 прц. причиною є **ТУБЕРКУЛЬОЗ**.

Ратуйте себе і найближчих!

Купуйте і поширюйте книжку

Д-РА А. БАРВІНСЬКОГО 1134 1-1

ТУБЕРКУЛЬОЗ

Будь-як знайцять Львівської Філії Українського краєвого Тов-ва охорони дітей і опіки над молодю.

Ціна 1-40 зол. Дістати можна у всіх львівських книгарнях.

Різдвяна оказійна прощажа!!

СУНИ цукрові	зол.	15-50	НАМІЗЕЛЬКИ цукрові	зол.	8-50
шоколі	35-—		відомі	17-50	
кремези	30-—		модель	23-—	
спіднички цукрові	12-50		НАМІЗЕЛЬКИ шоколі	25-—	
шляфони цукрові	10-50		довгі короткі	17-50	
сухоплі	25-—		шоколі	24-—	
БЛЮЗНИ цукрові	8-50		ПЛЕДИ цукрові	16-—	
опарки	9-50		НАМІЗЕЛЬКИ дітві	8-50	
хрещатки	17-50		КОМБІНАЦІЇ батистові	7-50	
ризи шоколі	16-50		ГАРНІТУРИ шифонові	8-50	

МАГАЗИН МАННЕРА Львів
Сикстуська 2.

РЕСТАВРАЦІЯ І ЯРСЬКА КУХНЯ
„ГІГІЄНА“

Львів, вул. Третього Мая ч. 10. — Тел. ч. 20-94.

Поручає смакні сніданки, обіди. Меню з 3-х накрить по 1-40 зол., також ярські вечері, соло на десертній маслі. Швидка услуга. — Львівська відкриття до 1-го вночі.
1149 1-1

Українська книгарня і друкарня
Львів, вул. Рутівського 22.

1. Книжковий:	Знаменитий	3-50
	Вулицей хліб	2-40
	Артиста	1-20
	Як проговорити	2-50
	Олея	1-40
	Трівога	2-25
	Рубають ліс	1-25
	Душки похолод	4-70
	роман в 2 т., 4 книжках	7-50

Не складі всі красні і заграничні видання по найдешевій ціні. 1140 а) 1-1

!! Ширіть наш часопис !!

5 СЛІВ 5

запам'ятайте собі всі
ГОДИНИКИ, ВІШУТЕРІЯ
Гуцулів, Сикстуська 14.

111.

За редакцією відомого О. Костяка.

Присилайте передплату!

РІК ОСНОВАННЯ 1860.

ВИНА

першорядних якостей в передвоєннім виборі

порукає

Макс Віксель і Син

У ЛЬВОВІ вул. КРАКІВСЬКА Ч. 14. Тел. 805.

1152 1-2

Краєвий Союз Кредитовий у Львові,
Ринок ч. 10.

(ч. телефону 433. Конто Почтової Шкади ч. 143,467).

Запасні фонди укладені у власній 11-поверховій кам'яній у Львові, при уз. 3-го маз. ч. 15, двох будівельних промах у Львові і маєтності Черниць коло Бродів.
Приймає дрібні вклади з забезпеченням перед девальюацією на 12 пр. річно, а також приймає більші капітали до обороту з забезпеченням перед девальюацією та обороту тобою їх після умови, залежно від висоти капіталу і від часу на який капітал вложено.
ТВОРИ ІВАНА ФРАНКА: 1) „Панські жарти“ (Зл. 2-20), 2) „Із днів журби“ (Зл. 2-—), 3) „Semper tunc“ (Зл. 2-—), 4) „Зимале листя“ (Зл. 1-20), 5) „Борислав сміється“ (Зл. 4-50), 6) „Великий шум“ (Зл. 2-20), 7) „Як Юра Шквалюк брав Черемош“ (Зл. 1-50) — до надрутку в книгарні ім. Шевченка. 1147 1-1

Хто дбає

про своє господарство, мусить негайно передплатити одиникий господарський часопис

„СІЛЬСЬКИЙ СВІТ“ рік видання III. — 1925. Щомісячний ілюстрований часопис по всіх галузях господарства.

В р. 1925. цілорічні передплатники одержуть:

12 чисел багатого ілюстрованого часопису.
4 ілюстрованих практичних книжечок: 1) „Як жити“ 2) „Як працювати“ 3) „Як виховувати дітей“ 4) „Як вести господарство“
6 пробок видатних гатунків расового збіжжя.
1 настінний таблиця-календар на 1925 рік.
Передплата: На рік — 5 зол., на пів року — 4 зол., і на чверть року — 2 зол. Цілорічні передплатники можуть вносити при передплаті 5 зол. і до кінця — 3 зол.

Адреса: Львів, вулиця Бляхарська ч. 9

„СІЛЬСЬКИЙ СВІТ“

ВИНА

УГОРСЬКІ:

Hegely старий	6-00
Szamarodner старий	7-20
Radosonyer	4-50
Riesling	4-80
Leanyka	4-50
Erlauer червоний	4-20
Szegszardier червоний	4-20

ФРАНЦУСЬКІ:

Oraves superior	7-20
Haut Barac	7-25
Haut Seurmes	7-25
St. Etienne червоний	6-50
St. Julien	7-20
Chateau Lafite	8-40

ІТАЛІНСЬКІ:

Marsalotto	5-40
Marsala	7-20
Moscato Passito	5-40
Vermuth	4-20

АВСТРИЙСЬКІ:

Vöslauer Ootdeck	5-40
Osbine	6-20

ІСПАНСЬКІ:

Madera blanca	11-40
Mader	7-20
Port de vin	7-20

НОНІЯК ФРАНЦ. ОРІ:

Rover et Cullert	15-00
J. Hennessy et Comp.	22-00
V. O.	24-00
J. Prunier et Comp.	18-00

за флашку 07 л.

Горівки лікерів з першорядних фабрик поручає

ТОРГОВЛЯ ЧАЮ КАВИ І ВИНА
ЕДМУНДА РІДЛЯ Львів
вул. Рутівського 3.

ПОЗІР 1

БЕЗ ДОПЛАТИ

ПОЗІР 2

в містах а не в ліках. Селянська Тіальня „ВОЛОКНО“, Сілка з обм. пор. у Львові, вул. Закарпатська ч. 36, приймає лен і коноплі, часане і нечесане, влюча, пряжу в овну з видде полотни біле і сине, обрус, рушники, на- сини, хустки, цайги і сунго.

Приймає агєнтів під корисними умовами. Просимо ждати наші пітвіи і пітвіки, які виснажено даром.

Адреса: Селянська Тіальня „ВОЛОКНО“, у Львові,

в л. Закарпатська ч. 36

3-3

Першорядний Готель під 3-а Муринани
Львів, Краківська ч. 9.

порукає 40 кімнат з ц ллювним комфортом до диспозиції гостей. Приймається гостей на стало — УПРАВА. 1148 1-1

ІХТІОМЕНТОЛЬ

знає від давця літ яко знамените **НАТИРАННЯ**

ПРОТИ

РЕВМАТИЗМУ, НЕРВОБОЛІВ

І Т. П.

ЗНОВА ВСЮДИ ДО НАБУТТЯ

Виснаючий склад

АПТИКА ШИМОНА ЕДЕЛЬМАНА
САМБІР.

778 а)

8-10

3 доткарі Визначної Сілки „Ніко“, Львів, Ринок ч. 10.